

Prvo europsko istraživanje jezičnih kompetencija

Sažetak

Zagreb, lipanj 2012.

Pozadina istraživanja

Ovaj sažetak predstavlja kratak pregled Europskog istraživanja jezičnih kompetencija ESLC i najvažnijih saznanja koja su proizašla iz njega. Potpuna analiza nalazi se u dvama dokumentima: *Završno izvješće Prvoga europskog istraživanja jezičnih kompetencija*¹ i *Tehničko izvješće Prvoga europskog istraživanja jezičnih kompetencija*.²

Istraživanje ESLC pokrenuto je kako bi se zemljama sudionicama pružili usporedivi podatci o kompetencijama iz stranih jezika kao i uvid u dobre prakse učenja jezika. ESLC „nije samo istraživanje jezičnih kompetencija, nego i istraživanje koje bi trebalo pružiti informacije o učenju jezika, metodama poučavanja i kurikulumima”.ⁱ Također, namjena istraživanja ESLC je uspostava indikatora jezičnih kompetencija koji bi mjerio napredak u ostvarenju ciljeva donesenih na sastanku Vijeća Europe u ožujku 2002. u Barceloni. Spomenuti ciljevi pozivaju na „daljnje aktivnosti kojima bi se poboljšalo vladanje osnovnim vještinama i to putem poučavanja najmanje dvaju stranih jezika od vrlo rane dobi”.ⁱⁱ ESLC je prvo istraživanje te vrste.

Europska je komisija 2005. godine iznijela detaljan strateški pristup istraživanju ESLC. Ugovor za provedbu istraživanja 2008. godine dodijeljen je konzorciju SurveyLang, kojeg čini osam organizacija stručnjaka u polju vrjednovanja znanja jezika, nacрта upitnika, uzorkovanja, prijevoda i psihometrije. Glavno istraživanje provedeno je 2011. godine.

Savjetodavni odbor, koji se sastoji od predstavnika svih zemalja članica EU i Vijeća Europe, pružio je snažnu podršku Europskoj komisiji tijekom razvoja i provedbe istraživanja.

¹ Tiskano, kao knjiga, a digitalno dostupno na: http://dokumenti.ncvvo.hr/ESLC/Prvo_istrazivanje_jezicnih.pdf

² http://dokumenti.ncvvo.hr/ESLC/Technical_Report_050412.pdf

Provedba istraživanja

Četnaest europskih zemalja sudjelovalo je u istraživanju koje je prikupilo informacije o znanju stranih jezika među učenicima u Europi. Istraživanje se provodilo u posljednjoj godini nižega srednjoškolskog obrazovanja (ISCED 2)³ ili u drugoj godini višega srednjoškolskog obrazovanja (ISCED 3). Odabrana razina odražava organizaciju učenja jezika u različitim zemljama, tj. dob u kojoj učenici počinju učiti drugi strani jezik. Tri govorna područja Belgije odvojeno su sudjelovala u istraživanju, stoga je ukupno sudjelovalo 16 „administrativnih jedinica”. U Engleskoj se istraživanje provodilo kasnije te su rezultati za Englesku uključeni u Dodatak glavnom izvješću ESLC-a, koji je dostupan u izvornom obliku izvješća.

Istraživanje ESLC provedeno je na reprezentativnom uzorku od oko 53 000 učenika (1 500 učenika u svakoj administrativnoj jedinici). Svaka je administrativna jedinica ispitala znanje iz dvaju jezika koji su u toj jedinici najzastupljeniji u poučavanju (tzv. prvi i drugi ispitivani jezik). Ispitivani su sljedeći strani jezici: engleski, francuski, njemački, talijanski i španjolski. Svaki je uzorkovani učenik pisao ispit samo iz jednoga jezika.

Istraživanje je provedeno prema međunarodnim standardima koji su slični standardima korištenim u istraživanjima PISA, PIRLS i TIMSS.

Jezični su ispiti obuhvatili tri jezične vještine: slušanje, čitanje i pisanje. Vještina govorenja ocijenjena je logistički prezahtjevnom za prvi ciklus istraživanja. Svaki je učenik ispitan u dvjema od triju navedenih vještina. Na temelju orijentacijskog ispita svakom učeniku dodijeljen je ispit koji je primjeren njegovoj razini znanja. Ovakav ciljani pristup omogućio je prikupljanje valjanih odgovora.

Inovativna značajka istraživanja ESLC je provedba u klasičnom obliku (na papiru) i preko računala.

Veliki je trud posvećen usporedivosti ispita s obzirom na izmjerene vještine i interpretaciju na temelju razina ZEROJ-a. Primjeri zadataka iz jezičnih ispita uključeni su u Završno izvješće ESLC-a.

Dodatne informacije koje su služile validaciji standarda prikupljene su višejezičnom studijom koja je usporedila uzorke zadataka pisanja te putem odjeljka u upitniku za učenike u

³ U Republici Hrvatskoj ISCED 2 završava s osmim razredom osnovne škole.

kojem su vrjednovali svoje jezične vještine na temelju 16 tvrdnji ZEROJ-a o osobnoj jezičnoj sposobnosti.

Upitnike su popunjavali ispitani učenici, učitelji stranih jezika i ravnatelji škola. Informacije o pojedinim obrazovnim sustavima prikupili su nacionalni koordinatori istraživanja.

Rezultati istraživanja predstavljani su s obzirom na razine Zajedničkoga europskog referentnog okvira za jezike (ZEROJ).ⁱⁱⁱ ZEROJ je prihvaćen diljem Europe i u ostatku svijeta kao okvir za poučavanje jezika i razvoj jedinstvenog razumijevanja razina jezičnih kompetencija. ZEROJ definira šest razina funkcionalnih kompetencija od A1 (najniža razina) do C2. Istraživanje ESLC usredotočilo se na razine od A1 do B2. Bilo je potrebno definirati i razinu pred-A1 kako bi se utvrdio prag za razinu A1.

- B2 Samostalni korisnik jezika koji se može jasno i učinkovito izraziti
- B1 Samostalni korisnik jezika koji je sposoban izražavati se o jednostavnim i poznatim temama
- A2 Temeljni korisnik koji može rabiti jednostavan jezik u komunikaciji o svakodnevnim temama
- A1 Temeljni korisnik koji rabi vrlo jednostavan jezik uz tuđu pomoć
- Pred-A1 Učenik koji nije dostigao razinu kompetencije koju opisuje A1

Saznanja o poznavanju stranih jezika

Opća uspješnost

U tablici 1. nalazi se sažetak prosječnih rezultata administrativnih jedinica iz čitanja, slušanja i pisanja. Primjerice, tablica pokazuje da je iz zadataka čitanja u prvom ispitivanom jeziku 28% učenika dostiglo razinu B2, 14% učenika dostiglo je razinu B1, njih 12% dostiglo je razinu A2, a 32% učenika dostiglo je razinu A1.

Tablica 1. Postotak učenika koji dostižu pojedinu razinu ZEROJ-a iz prvoga i drugog ispitivanog jezika (prosjeak administrativnih jedinica)

Razina	Prvi ispitivani jezik			Drugi ispitivani jezik		
	Čitanje	Slušanje	Pisanje	Čitanje	Slušanje	Pisanje
B2	28	32	14	16	15	6
B1	14	16	29	12	14	17
A2	12	13	24	14	16	22
A1	32	23	24	40	35	35
Pred-A1	14	16	9	18	20	20

Rezultati iz drugoga ispitivanog jezika općenito su lošiji.

Viša postignuća iz prvoga ispitivanog jezika nisu neočekivana s obzirom na općeniti raniji početak i viši stupanj učenja. U većini administrativnih jedinica prvi ispitivani jezik je engleski, a čak i u administrativnim jedinicama gdje je engleski drugi ispitivani jezik učenici postižu bolje rezultate iz engleskoga jezika nego iz drugih jezika. Dodatni dokazi koji upućuju na poseban položaj engleskoga jezika proizlaze iz odgovora učenika na čestice u upitniku koje se tiču percepcije važnosti engleskoga jezika, izloženosti učenika engleskom jeziku te upotrebe engleskoga jezika preko tradicionalnih i novih medija.

Uspjeh prema administrativnoj jedinici

Udio učenika koji dostižu pojedinu razinu ZEROJ-a uvelike se razlikuje između administrativnih jedinica za sve jezike (prvi i drugi ispitivani jezik) i vještine. Primjerice, udio učenika koji dostižu glavnu razinu B iz slušanja u prvom ispitivanom jeziku kreće se od 14% do 91% širom administrativnih jedinica. Završno izvješće sadrži detaljne rezultate za svaku administrativnu jedinicu, prvi i drugi ispitivani jezik te za svaku vještinu.

Tablice 2. i 3. prikazuju rezultate administrativnih jedinica iz prvoga i drugog ispitivanog jezika s obzirom na glavne razine ZEROJ-a (A i B).

Tablica 2. Postotak učenika koji dostižu glavne razine ZEROJ-a prema vještini i administrativnoj jedinici (prvi ispitivani jezik)

Administrativna jedinica	Jezik	Čitanje			Slušanje			Pisanje		
		Pred-A1	A	B	Pred-A1	A	B	Pred-A1	A	B
Belgija (flamansko govorno područje)	Francuski	12	63	24	17	62	20	19	59	22
Belgija (francusko govorno područje)	Engleski	10	59	31	18	55	27	6	65	29
Belgija (njemačko govorno područje)	Francuski	10	52	38	11	49	40	8	51	41
Bugarska	Engleski	23	43	34	23	37	40	15	52	32
Estonija	Engleski	7	33	60	10	27	63	3	37	60
Francuska	Engleski	28	59	13	41	46	14	24	61	16
Grčka	Engleski	15	40	45	19	35	46	7	41	53
Hrvatska	Engleski	16	44	40	12	32	56	5	49	45
Malta	Engleski	4	17	79	3	11	86	0	17	83
Nizozemska	Engleski	4	36	60	3	21	77	0	39	60
Poljska	Engleski	27	49	24	27	45	28	19	59	23
Portugal	Engleski	20	53	26	23	39	38	18	55	27
Slovenija	Engleski	12	42	47	5	28	67	1	51	48
Španjolska	Engleski	18	53	29	32	44	24	15	58	27
Švedska	Engleski	1	18	81	1	9	91	0	24	75

Tablica 3. Postotak učenika koji dostižu glavne razine ZEROJ-a prema vještini i administrativnoj jedinici (drugi ispitivani jezik)

Administrativna jedinica	Jezik	Čitanje			Slušanje			Pisanje		
		Pred-A1	A	B	Pred-A1	A	B	Pred-A1	A	B
Belgija (flamansko govorno područje)	Engleski	2	18	80	1	12	87	0	27	72
Belgija (francusko govorno područje)	Njemački	14	62	24	13	59	28	4	66	29
Belgija (njemačko govorno područje)	Engleski	3	44	53	4	32	64	0	43	57
Bugarska	Njemački	24	51	25	25	52	22	24	60	16
Estonija	Njemački	17	56	27	15	60	24	10	68	22
Francuska	Španjolski	18	68	14	19	71	10	24	68	8
Grčka	Francuski	35	54	10	37	52	11	49	35	16
Hrvatska	Njemački	29	57	13	23	61	16	20	69	11
Malta	Talijanski	16	50	34	17	37	46	31	46	23
Nizozemska	Njemački	3	43	54	1	39	60	1	68	31
Poljska	Njemački	41	53	6	45	50	5	45	48	7
Portugal	Francuski	20	66	14	25	64	11	32	60	8
Slovenija	Njemački	21	57	23	12	60	28	9	72	19
Španjolska	Francuski	5	54	41	20	61	19	7	67	26
Švedska	Španjolski	24	69	7	37	60	3	45	52	2

Široki raspon postignuća nije uočen samo na razini administrativne jedinice. Primjerice, Švedska ima dobre rezultate iz prvog ispitivanog jezika (engleskog), ali znatno lošije iz drugoga ispitivanog jezika (španjolskog). Razlike bi se trebale pažljivo vrjednovati, uzimajući u obzir više čimbenika koji otežavaju jednostavnu usporedbu postignuća.

Mnoge administrativne jedinice pokazuju visoke razine postignuća. Međutim, u šest administrativnih jedinica manje od 20% učenika nije dostiglo razinu A1 u jednoj ili više vještina iz prvoga ispitivanog jezika. Isto tako, u devet administrativnih jedinica 20% učenika nije dostiglo razinu A1 u jednoj ili više vještina iz drugog ispitivanog jezika. Međutim, treba naglasiti da učenici mnogo uče drugi ispitivani jezik nego prvi pa bi to mogao biti razlog niske razine postignuća.

Uspjeh prema jeziku

S obzirom na postignuća prema jeziku, oko 50% ispitanih učenika dostiglo je razinu B1 u svim vještinama iz engleskoga jezika. Oko 40% ispitanih učenika dostiglo je razinu B1 iz talijanskog jezika, nešto više od 20% dostiglo je razinu B1 iz njemačkog i francuskog jezika, a oko 10% učenika dostiglo je razinu B1 španjolskog jezika. Treba imati na umu da su jezici ispitani u različitim skupinama administrativnih jedinica, a neke od njih su male (talijanski jezik ispitani u jednoj jedinici, a španjolski u dvjema).

Uspostava europskog indikatora (ili europskih indikatora) za jezike

Jedna od važnih namjena istraživanja ESLC je oblikovanje europskog indikatora (ili europskih indikatora) za jezike. Indikatori moraju biti jednostavni kako bi bili iskoristivi u praksi te je stoga predložila uspostavu „kompozitnog” indikatora koji će se izvoditi iz prosječnih rezultata jezičnih vještina. Tako se, primjerice, rezultati istraživanja ESLC mogu kombinirati koristeći prosjek udjela učenika koji dostižu pojedine razine ZEROJ-a iz čitanja, slušanja i pisanja. Tablice 4. i 5. prikazuju navedeni indikator koji uspoređuje opću uspješnost administrativnih jedinica u istraživanju ESLC iz prvoga i drugog ispitivanog jezika.

Tablica 4. Postotak učenika na pojedinoj razini ZEROJ-a prema administrativnoj jedinici u kojoj je upotrijebljen kompozitni indikator (prvi ispitivani jezik)

Administrativna jedinica	Pred-A1	A1	A2	B1	B2
Francuska (EN)	31	40	15	9	5
Belgija (flamansko govorno područje) (FR)	16	41	20	15	7
Poljska (EN)	24	34	17	15	10
Španjolska (EN)	22	35	17	14	13
Portugal (EN)	20	33	16	16	15
Belgija (francusko govorno područje) (EN)	11	36	24	19	10
Bugarska (EN)	20	28	16	16	19
Belgija (njemačko govorno područje) (FR)	9	29	21	21	19
Grčka (EN)	13	22	16	22	26
Hrvatska (EN)	11	23	18	24	23
Slovenija (EN)	6	22	19	25	29
Estonija (EN)	7	20	12	20	41
Nizozemska (EN)	2	14	18	30	36
Malta (EN)	2	7	9	22	60
Švedska (EN)	1	6	11	25	57

Tablica 5. Postotak učenika na pojedinoj razini ZEROJ-a prema administrativnoj jedinici u kojoj je upotrijebljen kompozitni indikator (drugi ispitivani jezik)

Administrativna jedinica	Pred-A1	A1	A2	B1	B2
Švedska (ŠP)	36	50	10	3	1
Poljska (NJE)	44	42	9	4	2
Grčka (FR)	40	36	11	7	5
Portugal (FR)	25	49	14	8	3
Francuska (ŠP)	21	51	17	8	3
Hrvatska (NJE)	24	47	16	8	5
Bugarska (NJE)	24	39	15	12	9
Slovenija (NJE)	14	44	19	12	12
Estonija (NJE)	14	40	21	15	10
Belgija (francusko govorno područje) (NJE)	10	39	23	16	11
Španjolska (FR)	11	39	22	18	11
Malta (TA)	22	29	15	15	20
Nizozemska (NJE)	2	23	27	28	20
Belgija (njemačko govorno područje) (EN)	2	15	25	34	24
Belgija (flamansko govorno područje) (EN)	1	7	12	29	51

Administrativne jedinice prikazane u tablicama 4. i 5. poredane su prema približnom redosljedu od najnižeg postignuća do najvišeg postignuća. Visoki rang administrativne jedinice znači da veći udio učenika dostiže razine B1 ili B2, a manji udio učenika dostiže razine A1 ili pred-A1. Drugačije načelo redanja odrazilo bi drugačiji izbor prioriteta te bi polučilo nešto drugačije rezultate.

Tablica 4. i tablica 5. prikazuju upotrebu kompozitnog indikatora, te *nisu* predviđene za prikladno sažimanje rezultata istraživanja ESLC.

Istraživanje ESLC osmišljeno je kako bi se dobile informacije o trima vještinama. Treba naglasiti da ovakav pristup omogućuje najtočniji uvid u uspjeh administrativnih jedinica.

Europska komisija naznačila je da će biti moguće detaljnije definirati referentne točke nakon drugoga ciklusa istraživanja koji će uključiti i ispitivanje vještine govorenja.

Saznanja iz popratnih upitnika

Popratni podatci koji su prikupljeni upitnikom „omogućit će bolju usporedbu jezičnih smjernica i metoda poučavanja jezika između zemalja članica u svrhu identificiranja i razmjene dobrih praksi”.^{iv}

Dakle, popratni podatci usmjereni su na kontekstualne čimbenike koji se mogu mijenjati u sklopu ciljanih obrazovnih politika, a odnose se, primjerice, na dob u kojoj počinje učenje stranih jezika ili na osposobljavanje učitelja.

Istraživanje ESLC prikazuje razlike unutar i između administrativnih jedinica s obzirom na tri široka područja obrazovne politike te procjenjuje koje od navedenih politika utječu na razlike u znanju stranih jezika. Ostali čimbenici koji su izvan kontrole smjernica, kao što su opći demografski, društveni, ekonomski i jezični konteksti, nisu izravno analizirani u završnom izvješću iako su podatci o društveno-ekonomskom statusu prikupljeni i dostupni za analizu prema administrativnim jedinicama.

Na sastanku Europskoga Vijeća održanom 15. i 16. ožujka 2002. u Barceloni donešen je plan o daljnjim aktivnostima kojima bi se poboljšalo vladanje osnovnim vještinama, osobito poučavanjem dvaju stranih jezika od vrlo rane dobi.^v Općenito, učenici izjavljuju da prilično rano počinju učiti strane jezike (prije ili tijekom osnovnog obrazovanja) te najčešće uče dva strana jezika. Međutim, i dalje postoje znatne razlike među administrativnim jedinicama što se tiče točnoga početka učenja stranih jezika, trenutane satnice i broja jezika koji su ponuđeni ili koje učenici uče.

- Prema rezultatima istraživanja ESLC raniji početak učenja stranih jezika i učenje većeg broja stranih i klasičnih jezika utječe na bolja postignuća iz ispitanoga stranog jezika.

Obrazovna politika također nastoji stvoriti životno i školsko okruženje koje potiče učenje jezika, u kojem se mogu čuti različiti jezici, u kojem se govornici svih jezika osjećaju dobrodošlo i u kojem se ohrabruje učenje jezika.^{vi} Jasne razlike između administrativnih jedinica vidljive su u mogućnostima za neformalno učenje stranih jezika koje su dostupne učenicima. Neke od spomenutih mogućnosti su učenička percepcija roditeljskoga znanja ispitanog stranog jezika, samostalna putovanja u inozemstvo, sinkroniziranje ili titlovanje u medijima te izloženost učenika jeziku preko tradicionalnih ili novih medija.

Primijećen je pozitivan odnos između znanja ispitanoga jezika i učeničke percepcije roditeljskoga znanja tog jezika te između znanja ispitanoga jezika i izloženosti ispitanome jeziku preko tradicionalnih i novih medija, kao i upotrebe ispitanog jezika preko tradicionalnih i novih medija.

Iz školskoga okruženja proizlaze manje jasne razlike. Utvrđene su razlike u stupnju specijalizacije škole za jezike, dostupnosti resursa informacijsko-komunikacijskih tehnologija, broju gostujućih učitelja iz inozemstva i pružanju pomoći učenicima useljeničkog podrijetla. Međutim, učenici rijetko sudjeluju u razmjenama i školskim jezičnim projektima, a u mnogim aspektima nastave ima relativno malo razlika među administrativnim jedinicama. Neki od spomenutih aspekata su upotreba informacijsko-komunikacijskih tehnologija u učenju i poučavanju stranih jezika, relativni naglasak koji učitelji stavljaju na određene vještine ili kompetencije, naglasak na sličnostima između jezika te stav učenika prema važnosti i zahtjevnosti učenja stranih jezika. Jasne razlike među administrativnim jedinicama postoje samo u mjeri u kojoj se strani jezik govori na nastavnim satima.

- Učenici koji smatraju da je učenje jezika važno, obično ostvaruju bolje rezultate u znanju stranih jezika, a učenici koji smatraju da je učenje stranih jezika zahtjevno, obično ostvaruju lošije rezultate u znanju stranih jezika. Također, što više učenici i učitelji govore strani jezik na nastavnim satima, to je bolji rezultat učenika u znanju stranih jezika. Općenito, ne postoji jasna poveznica između znanja stranih jezika i sljedećih čimbenika: razlike u jezičnoj specijalizaciji, primanja gostujućih učitelja iz inozemstva i pružanja pomoći učenicima useljeničkoga podrijetla.

Poboljšanje kvalitete visokoškolskoga obrazovanja učitelja i osiguranje sudjelovanja svih učitelja u trajnom profesionalnom usavršavanju su ključni čimbenici u osiguranju kvalitete obrazovanja.^{vii}

Općenito, učitelji su visokokvalificirani, imaju visoki stupanj obrazovanja, posjeduju potpuni certifikat za poučavanje te su specijalizirani za poučavanje jezika. Također, utvrđene su male razlike između administrativnih jedinica s obzirom na trajanje pripravnčkog staža i iskustvo u poučavanju iako postoje razlike u broju različitih jezika koje su učitelji poučavali. U administrativnim jedinicama uglavnom je mali udio učitelja sudjelovao u razmjenama iako je financiranje razmjena široko dostupno.

Utvrđene su znatne razlike među administrativnim jedinicama što se tiče manjka učitelja i završenoga osposobljavanja za korištenje ZEROJ-a, a u manjoj mjeri što se tiče korištenja jezičnoga portfelja. Portfelj se vrlo malo koristi u nastavi.

Što se tiče trajnoga profesionalnog usavršavanja, utvrđene su jasne razlike u organizaciji osposobljavanja na radnom mjestu (primjerice, financijski poticaji, vrijeme u kojem učitelji mogu sudjelovati u osposobljavanju i vid osposobljavanja). Međutim, sudjelovanje u osposobljavanju i njegov fokus pokazuju male razlike između administrativnih jedinica.

- Različiti indeksi vezani za osposobljavanje učitelja na studiju i u daljnjem radu nisu povezani sa znanjem jezika kod učenika. Slab utjecaj na znanje jezika kod mnogih se indeksa može pripisati malim razlikama među administrativnim jedinicama. Međutim, kod nekih indeksa, kao što je korištenje ZEROJ-a i završeno osposobljavanje za ZEROJ, pronađene su znatne razlike u smjernicama, ali one ne utječu na razlike u znanju jezika.

ⁱ Communication from the Commission to the Council of 13 April 2007 entitled 'Framework for the European survey on language competences' [COM (2007) 184 final – Not published in the Official Journal]

ⁱⁱ Commission Communication of 1 August 2005 – The European Indicator of Language Competence [COM(2005) 356 final – Not published in the Official Journal]

ⁱⁱⁱ Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge: Cambridge University Press

^{iv} Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: The European Indicator of Language Competence. COM (2005) 356 final. 5. Bruxelles.

^v Barcelona European Council 15 and 16 March 2002: Presidency conclusions. Barcelona.

^{vi} Language Teaching: In the spotlight. Retrieved from http://ec.europa.eu/education/languages/language-teaching/doc24_en.htm

^{vii} Terms of Reference: Tender no. 21 "European Survey on Language Competences", Contracting Authority: European Commission.